
ČNB: řádem proti neřádům

16. listopadu 2021

Tomáš Nidetzký

viceguvernér, Česká národní banka

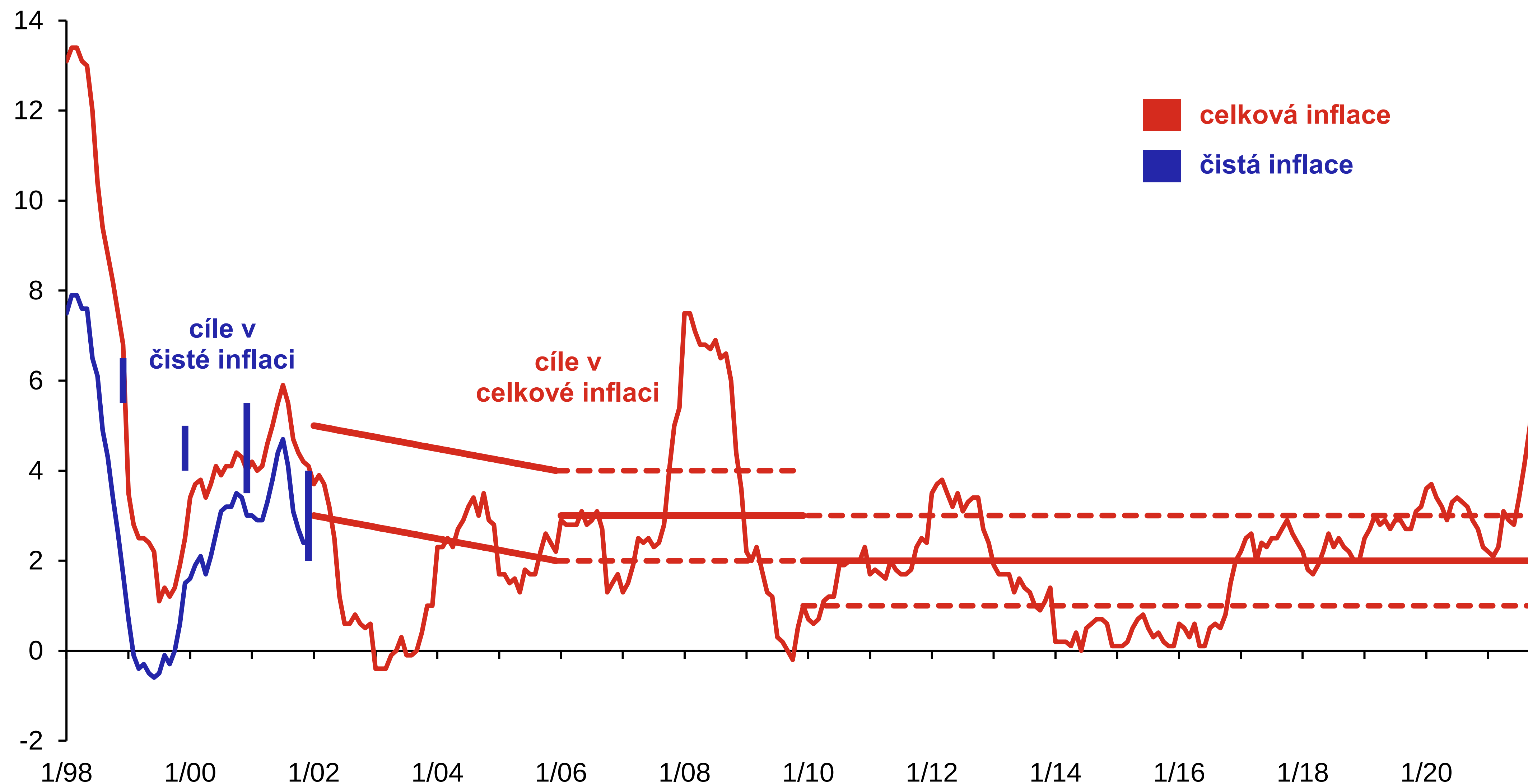
Příběh 1: Kde všude se stala chyba?

- Klientka – úřednice, která investicím nerozumí – pod vlivem telefonické nabídky obchodníka (registrovaného v jiné zemi EU) investuje svoje celoživotní úspory do CFD
 - **CFD = contract for difference**, rozdílové smlouvy: obchod s finančními nástroji na **velkou páku**
 - Příklad: Akcie společnosti X se prodává za \$40 a já očekávám, že cena půjde nahoru
 - Nakoupím 100 CFD po \$40 = otevřená pozice \$4000. U CFD je běžná finanční páka 1:5, takže zaplatím jen zálohu \$800, víc peněz nepotřebuju.
 - Pokud cena akcie vzroste na \$44, pozici uzavřu a poskytovatel rozdílové smlouvy mi musí vyplatit rozdíl $(44-40)*100 = \$400$. Navíc zaplatím nějaké poplatky obchodníkovi a poradci.
 - Pokud cena akcie klesne o \$8 na \$32, přijdu o všechno + zaplatím poplatky obchodníkovi a poradci.
- Klientka upozorněna, že jí není poskytováno investiční poradenství (to je regulovaná a ze strany ČNB dohlížená činnost, potřebná licence). Finanční poradce jí ale dává nenápadné rady („Reagujte na nízkou cenu!“ = kupte, nebo naopak „Pohlídejte si zisk!“ = prodejte).
- Klientka občas vydělá, ale častěji prodělá. Ztráty jdou do statisíců. Klientka si půjčuje i od dětí (ale neříká jim na co). Čím víc prodělá, tím víc ji poradce přesvědčuje, že musí dál kupovat, že se to musí zlomit.
- **Nakonec klientka přijde o skoro 3 mil. Kč.**

Poslání České národní banky

- Pečovat o **cenovou stabilitu**
- Pečovat o **finanční stabilitu** a **dohlížet** na bezpečné fungování finančního systému
- Vydávat **bankovky a mince**, řídit **peněžní oběh**
- Poskytovat **státu a veřejnému sektoru** bankovní služby

Vsuvka: Máme, nebo nemáme cenovou stabilitu?

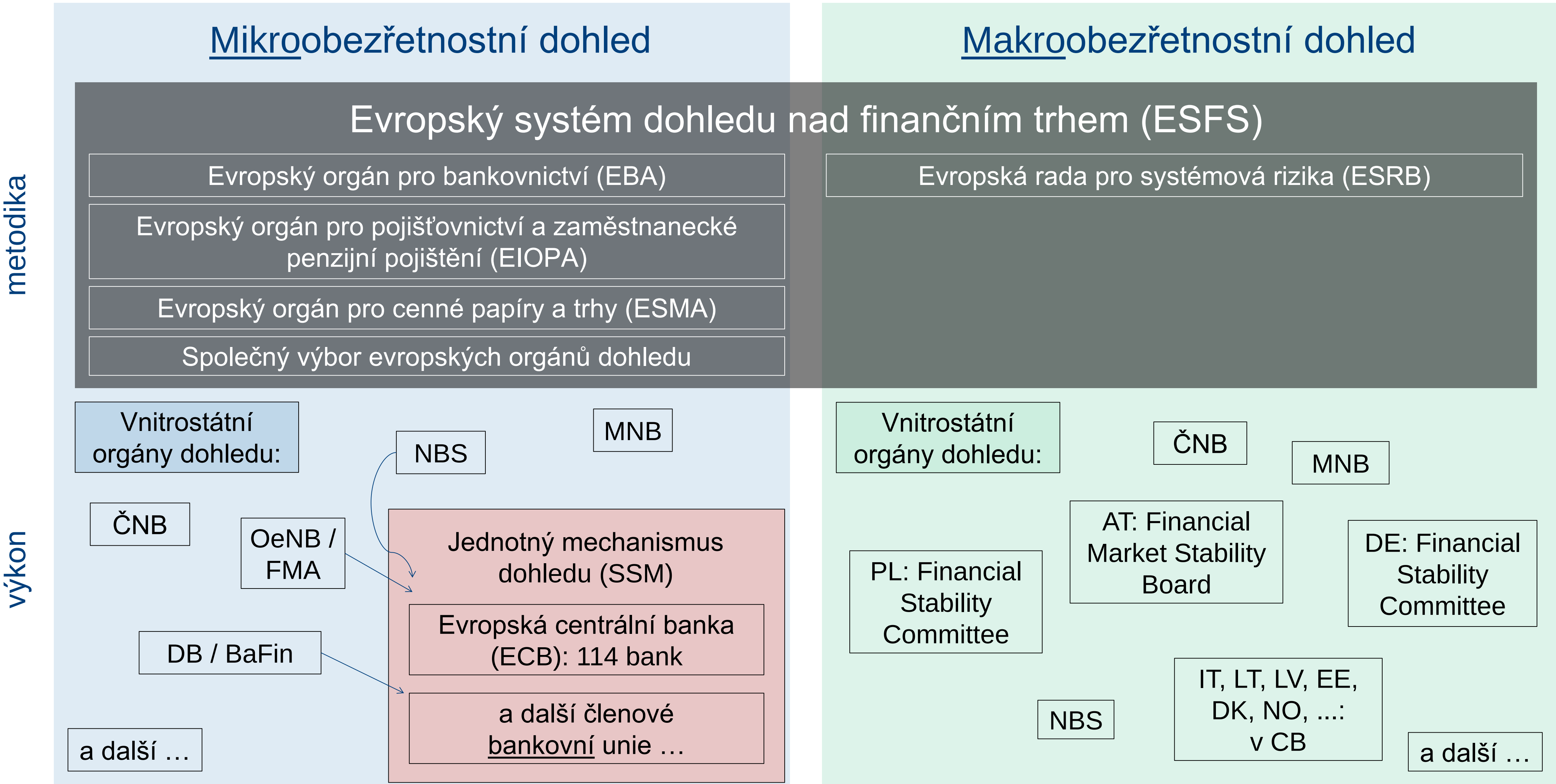

- **2006** – přechod dohledových kompetencí na ČNB
 - Z Komise pro cenné papíry, Úřadu státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění a Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami
- **2008** – změna ze sektorového na funkcionální uspořádání
 - 3 dohledové sekce (sekce regulace a mezinárodní spolupráce, sekce licenčních a sankčních řízení a sekce dohledu nad finančním trhem)
- **2010** – péče o finanční stabilitu jako nový mandát ČNB
- **2014** – vznik samostatného odboru restrukturalizace
- **2016** – vznik nové sekce dohledu nad finančním trhem II
 - Sloučením dvou dříve samostatných odborů (ochrany spotřebitele a dohledu nad drobnými distributory) a převzetím části kompetencí sekce dohledu nad finančním trhem
- **2019** – spuštění kontaktního místa pro finanční inovace
 - Podpora zavádění inovativních technologií na finančním trhu prostřednictvím aktivnější a intenzivnější komunikace

Mýtus: ČNB vytváří regulaci

- **Zákony**
 - ČNB pouze připomínkuje, ale není autorem (např. „zákon o bankách“)
- **Vyhlášky**
 - Prováděcí předpisy, vydává ČNB na základě zákonného zmocnění (např. „vyhláška o sestavování a předkládání informací pro Centrální registr úvěrů“)
- **Opatření obecné povahy**
 - Mezi právním předpisem a rozhodnutím, ČNB oznamuje veřejnou vyhláškou na úřední desce (např. „OOP ke stanovení sazby proticyklické kapitálové rezervy“)
- **Úřední sdělení, dohledové benchmarky**
 - Výklad zákona, názor ČNB (např. „ÚS ke způsobu výpočtu rizikových vah pro účely stanovení příspěvků do Fondu pojištění vkladů“)
- **Odpovědi na kvalifikované dotazy, stanoviska**
 - Názor ČNB, lze jen omezeně zobecňovat (např. „Cloud computing v bankovníctví“)
- **Upozornění pro veřejnost**

Dohled nad finančním trhem v EU

- **Nařízení**
 - Právně závazné, platí v celé EU
- **Směrnice**
 - Stanovuje cíl, který členské státy musí splnit; způsob je na nich (transpozice)
- **Rozhodnutí**
 - Závazné pro ty, komu je určeno (např. členský stát, obchodní společnost, ...)
- **Technické normy**
 - Vytváří EBA, ESMA, EIOPA, přijímá Evropská komise, právně závazné; např. RTS k PSD2 – způsobily zdržení
- **Obecné pokyny, doporučení, stanoviska**
 - Vydává EBA, ESMA, EIOPA, ECB, nejsou právně závazné

Příběh 2: Co může poškozená dělat?

- Klientka – starobní důchodkyně, která investicím vůbec nerozumí – s vážně nemocným manželem, který je zcela závislý na její péči, se pustí do agresivního obchodování s **CFD prostřednictvím obchodníka registrovaného na Kypru**.
- Utrpí velké ztráty. Aby zachránila vložené peníze, vloží do obchodování postupně všechny úspory, které má na opravu střechy domku, použije i manželovy peníze a půjčku od kamarádky.
- Klientka obchodování nerozumí, ale vyplní žádost o získání statusu profesionálního zákazníka.
- Ze záznamů telefonické komunikace vyplývá, že poradci přes vzdálený přístup na klientčin počítač obsluhují její účet za ni.
- **Klientka přijde celkem asi o 1 mil. Kč.**

Mýtus: ... napíšeš to ČNB a ona to z vás dostane!

- Dohlížíme na fungování finančního systému z pohledu **obezřetnosti, odborné péče, praní špinavých peněz**
- Stížnost spotřebitele je **podnět pro dohled**, nikoli pro řešení sporu
- Individuální spory mezi spotřebitelem a finanční institucí řeší **finanční arbitr, Česká obchodní inspekce a veřejný ochránce práv**
- Nejlepší ochranou spotřebitele je jeho **finanční vzdělanost**

Příběh 3: Co klienti nedělají před uzavřením smlouvy?

- Klient si uzavře **životní pojistku**. Trpí chronickým onemocněním a trvale užívá léky, ale pojišťovně neřekne pravdu. Tvrdí, že je zdravý a není v péči lékařů.
- Po nějaké době se jeho zdravotní stav zhorší, dostane invalidní důchod.
- Pojišťovna odmítne poskytnout pojistné plnění, protože klient při sjednání pojistky **zatajil podstatné informace**.
- Klient uzavře **pojistku majetku**. Uvede nižší hodnotu nemovitosti i vybavení, aby ušetřil na pojistném.
- Při bouřce vítr poškodí střechu, vybavení a nábytek poškodí déšť.
- Klient očekává, že dostane od pojišťovny peníze podle limitů ve smlouvě.
- Kvůli **podpojištění** však pojišťovna pojistné plnění poměrně sníží hluboko pod limity.

Příběh 4: Jak poznat podvodníka?

- **Zadlužený spotřebitel** z posledních vypůjčených peněz zaplatí zálohu osobě, která přislíbí zajištění úvěru (zprostředkovatel spotřebitelského úvěru).
- Protistrana peníze formálně vykazuje jako poplatek za konzultaci.
- Předání peněz probíhá **v hotovosti, v noci** na parkovišti.
- Po předání peněz z nabídky úvěru sejde, zprostředkovatel přestane reagovat.
- Spotřebitel přichází o zálohu, jediná možnost je podání **trestního oznámení** na Policii ČR.

Registr jako zbraň proti neřádům

Přímé vyhledávání subjektů finančního trhu

Přímé vyhledávání umožňuje po zadání vybraných identifikačních údajů zjistit, zda je požadovaný subjekt v aktuální databázi regulovaných a registrovaných subjektů a získat o něm základní informace. Tento způsob je vhodný zejména v případech, kdy není jistota, zda subjekt, který nabízí určité služby, má k tomu potřebné oprávnění.

Specifikace výběru:

Identifikační číslo (IČO):		Název subjektu:	
Jméno:		Příjmení:	
Registrační číslo:		Sídlo / Bydliště:	
Datum:	11.11.2021 Kalendář		
Zobrazování záznamů:	25 na stránku		
Hledání zaniklých subjektů:	☐		
Výsledky vyhledávání		Vyčistit formulář Obnovit formulář	

Postup při přímém vyhledávání

Pro výběr subjektu je nutné zadat alespoň jednu z následujících identifikačních položek:

- identifikační číslo (je nezbytné uvádět přesně, nestačí pouze část), resp. registrační číslo v případě pojišťovacích zprostředkovatelů a samostatných likvidátorů pojistných událostí,
- název subjektu pro právnické osoby (je možné uvést celý název nebo i pouze část názvu),
- jméno nebo příjmení fyzické osoby (uvádí se včetně diakritických znamének).
- název obce sídla nebo bydliště.

Parametr Datum určuje, k jakému dni budou zobrazeny nalezené subjekty, které odpovídají zadaným kritériím. Toto datum nemůže být nižší než 01.01.2009. Jako výchozí je nastaveno aktuální datum.

Parametr Hledání zaniklých subjektů umožňuje vyhledávání subjektů se zaniklým oprávněním.

Po zadání příslušných parametrů se přes "Výsledky vyhledávání" zobrazí seznam všech subjektů, které splňují zadanou podmínku. Rozsah seznamu přímo závisí na přesnosti specifikace, tj. čím přesněji bude zadána identifikace, tím užší seznam subjektů se vybere. V případě výběru podle obce sídla nebo bydliště bez kombinace s jiným vyhledávacím kritériem, může být z důvodu značného rozsahu databáze regulovaných a registrovaných subjektů nalezeno velké množství subjektů. Z nabízeného seznamu si uživatel zvolí ten subjekt, který si chce ověřit, nebo se vrátí zpět do dialogového okna a pokusí se zpřesnit zadání tak, aby získal užší seznam. Detaily o jednotlivých vybraných subjektech zjistí pomocí základní vizítky, která se mu zobrazí po kliknutí na název nebo jméno a příjmení ve vygenerovaném seznamu subjektů splňujících zadanou podmínku.

- Některé činnosti na finančním trhu pouze s licencí/registrací, různá míra dohledu
- **Seznam vede a zveřejňuje ČNB:**
 - Banky a družstevní záložny (46+7)
 - Zahraniční (417)
 - Obchodníci s cennými papíry (77)
 - Zahraniční (579)
 - Investiční zprostředkovatelé (151)
 - Vázaní zástupci (13 945)
 - Pojišťovny (41)
 - Zprostředkovatelé (829)
 - Vázaní zástupci (28 085)
 - Nebank. poskytovatelé spotř. úvěru (83)
 - Zprostředkovatelé (308)
 - Vázaní zástupci (19 210)
 - atd.

Příběh 5: Kdo je spotřebitel?

- Zákon o spotřebitelském úvěru poskytuje ochranu spotřebitelům.
 - Kdo všechno je spotřebitel?
 - Klient si na internetu našel nebankovního poskytovatele úvěru, který slíbil **úvěr bez doložení příjmů**.
 - Při osobní schůzce zjistil, že to má jeden háček: **potřebuje živnostenský list a IČO**. Nic ale není problém, poradce se vším pomůže a dokonce vytvoří podnikatelský plán.
 - Půjčka na IČO už ale není spotřebitelská, ale **podnikatelská**! Tím se klient i poskytovatel dostávají mimo působnost zákona o spotřebitelském úvěru.
 - Klient nemůže počítat s ochranou, poskytovatel nemusí řádně ověřit úvěruschopnost klienta. Poskytovatel podnikatelských úvěrů nepotřebuje licenci, **není pod dohledem ČNB**.
 - Po podpisu smlouvy klient zjistil, že úvěr je mnohem dražší, než mu slibovali. Při jakémkoliv zpoždění se splátkami navíc musí platit obrovské penále.
- **Ne každý potřebuje stejnou ochranu, ne každý vyžaduje stejně přísný řád! (Ale co riziko zneužití?)**

Příběh 6: Kde všude se stala chyba?

- **Klient by si rád pořídil dům**, banka mu ale nechce dát dostatečně velkou hypotéku.
- Osloví proto nebankovní společnost – zprostředkovatele, který mu v prvním kroku připraví analýzu jeho finančních a majetkových poměrů. Za tuto analýzu klient zaplatí několik desítek tisíc korun.
- **Analýza doporučí následující:**
 - Klient si nechá postavit dům od firmy ze stejné skupiny, jako je zprostředkovatel.
 - Zprostředkovatel mu na to obstará hypotéku na trochu větší částku, než je potřeba.
 - Přebytkové peníze klient investuje do neveřejných dluhopisů firem ze skupiny s příslibem vysokého výnosu.
 - Díky výnosu z investice klient splácí vysokou hypotéku.
- **Co analýza zatají:**
 - Zprostředkovatel dostává provizi od poskytovatele hypotéky.
 - Veřejně neobchodované firemní dluhopisy (= půjčky firmě) jsou velmi rizikové, do ekonomické a finanční kondice firem většinou nevidíme.
 - Pokud dluhopis nevynáší, klient není schopen splácet.
 - Pokud firma zkrachuje, klient přijde o celou investici a zůstane mu na krku vysoký úvěr.

Řád sice omezuje, ne vždy je to ale na škodu!

- Svět financí je složitý, ne každý se v něm dokáže zorientovat
 - Klient se může cítit bezradný a uvěří zdánlivému expertovi
 - Důležitá existence „bezpečné zóny“: ochrana zákonem, kontrola licenčním procesem, zveřejnění v registru, průběžný dohled
 - Důležitá i existence „nebezpečné zóny“ pro ty, kteří rizikům rozumí a chtějí je podstoupit
 - Je užitečné, aby se do „nebezpečné zóny“ muselo vstoupit vlastní aktivitou
 - Když někdo ignoruje výstražné signály a opustí bezpečnou zónu řádu, může skončit ve spárech neřádů!
- **Nakonec nic nenahradí vlastní obezřetnost a opatrnost**
- **Sebelepší řád nepomůže tomu, kdo o to nestojí**

Děkuji za vaši pozornost

Více informací na www.cnb.cz

Doporučené výstupy ČNB:

- Zpráva o měnové politice
- Zpráva o finanční stabilitě
- Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem
- Globální ekonomický výhled

